

Wie neemt de fakkel van de **vernieuwing** over?

Kleine geloofsgroepen **vervangen** parochies

Rik Torfs: **Ontdopen** kan niet meer en hoeft ook niet

Wies Stael-Merkx: "Heus, de steppe gaat weer **bloeien**"

Iedereen moet zich kunnen **thuisgeloven**

Seksueel misbruik is misbruik van **macht**

MARIËNBURG is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt viermaal per jaar.

Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'.

Dit is jaargang 27, nummer 3.

Overname van artikelen is toegestaan mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2010 Mariënbuurgvereniging

ISSN 1878-8734

Website

www.mariënbuurgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur

Leon Goertz, redacteur

Jacques van Leeuwen, redacteur

Damiaan Meuwissen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen

Per email: redactie@mariënbuurgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie

Drukkerij Berne, Heeswijk

Abonneren

Abonnementsprijs € 15,- per jaar

Abonnement gecombineerd met lidmaatschap van de vereniging Mariënbuurg € 25,-

Lidmaatschap van de vereniging zonder abonnement: € 10,-

Abonnementenadministratie: zie Secretariaat

Betaling van contributie, abonnementen en giften via Rabobank 32.99.21.568.

Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.

Zie verder de invulbon achterop dit nummer.

Bestuur Mariënbuurgvereniging

Erik Jurgens, voorzitter, 020-6761646

Tom van den Beld, 070-3838284

Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730

Henk Baars, 070-3596817

Email: bestuur@mariënbuurgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort

Tel. 033-4690070

Email: secretariaat@mariënbuurgvereniging.nl

3 BEVRIJDINGSSLAG

NAJAARSCONGRES MARIËNBURG EN GOP

Jan Langelaan

4 "HEUS, DE STEPPE ZAL WEER BLOEIEN"

INTERVIEW MET WIES STAEL-

MERKX

Leon Goertz

7 KLEINE GELOOFS-

GEMEENSCHAPPEN

EEN NUTTIGE LIJST

8 SEKSUEEL MISBRUIK IS MISBRUIK VAN MACHT

BISSCHOP ROBINSON EN DE ZELFOVERSCHATTING VAN DE KERK

Ad Krijnen

10 "ONTDOPEN KAN NIET MEER EN HOEFT OOK NIET

Rik Torfs (in samenvatting)

12 "GOD WOONT NIET TUSSEN STENEN"

INTERVIEW MET ADRIE DE JONG

Lidy Verdegaal

14 COR EN HARM EN LEO, BEDANKT!

Huub Schumacher (column)

15-16-17-20-21 GELOOFSGEMEENSCHAPPEN

Voorbeelden uit resp. Sint-Michiëlsgestel (Ad Krijnen), Eindhoven (Leo le Large), Breda (Ad Krijnen), Helvoirt (Adrie de Jong), Groningen (Richard van Westerlaak).

18 IEDEREEN MOET ZICH KUNNEN THUISGELOVEN

OVER GELOOFSINHOUDE EN -BELEVENIS

Damiaan Meuwissen

22 LEZERS SCHRIJVEN MEE

24 EEN VALLUIK ACHTEROP

Het volgend nummer verschijnt half december. Bijdragen graag uiterlijk 1 november aan het redactie-adres.

WAAR BLIJFT DE BESLISSENDE BEVRIJDINGS- SLAG?

Wie nemen in de katholieke kerk de fakkel van de vernieuwing over? Waar blijft de beslissende bevrijdingsslag, die voor kritisch katholieken een eigen, constructieve en creatieve weg naar een nieuwe toekomst opent? Deze vragen staan op 16 oktober a.s. centraal op het congres “Fakkel van de vernieuwing”, een gezamenlijk initiatief van Mariënborg en GOP, Vereniging voor vernieuwing van het ambt in de r.-k. kerk. Twee inspirerende sprekers hebben toegezegd mee te denken over de mogelijke antwoorden.

Maar wij hoeven de antwoorden niet alleen van de sprekers te laten afhangen! Als congrescommissie hebben we enig huiswerk verricht. We hebben enkele recente publicaties nagelopen, zoals de studies *God in Nederland* en het SCP-rapport *Godsdienstige veranderingen in Nederland* (1906). Ook hebben we de visies geïnventariseerd van de deelnemers aan de laatste Algemene Vergadering op de toekomst van Mariënborg. Dit alles levert mogelijk een opstap naar en een bijdrage aan het debat.

Kerk en geloof vallen niet meer samen. Kerkverlating hoeft nog niet te betekenen dat men ook geloof of de christelijke traditie de rug toekeert. Kerkverlaters kunnen wel uit de voeten met in de kerk levende geloofsopvattingen, maar hebben moeite met morele opvattingen van de kerk en met een instituut dat leefregels voorschrijft. Door het voortgaande proces van kerkverlating worden de kerken min of meer vanzelf steeds behoudender.

Religie is een privézaak geworden. Maar niet verdwenen. Lidmaatschappen van geloofsgemeenschappen nemen af, maar 40 procent van de Nederlanders noemt zich religieus. Er is een grote behoefte aan rituelen. Bij belangrijke gebeurtenissen zegt 67 procent van alle Nederlanders en 52 procent van de buitenkerkelijken behoefte te hebben aan een ritueel, maar niet per se een traditioneel kerkelijk ritueel.

Dit is summier het beeld op basis van genoemde publicaties. Het geeft aan waar de kansen en de grenzen liggen, om de fakkel van vernieuwing te laten overnemen.

De visies van de deelnemers van de laatste Algemene Vergadering op de toekomst van Mariënborg kunnen worden samengevat met drie werkwoorden: *organiseren*, *gemeenschap*

Wie nemen in de katholieke kerk de fakkel van de vernieuwing over?

vormen en debatteren. Zijn deze werkwoorden ook de aandachtsvelden voor de toekomstige fakkeldragers van de vernieuwing?

Organiseren

houdt in, dat kritisch katholieken elkaar

blijven zien en ontmoeten, dat zij een netwerk vormen, en dat zij met zelfbesef en zelfvertrouwen zich kritisch blijven opstellen tegenover de neoconservatieve ontwikkelingen in de kerk.

Gemeenschap vormen houdt in het vormen van ‘bezielde verbanden’ (term van Huub Oosterhuis). Van bijbelgroepen en huisgemeenten tot gezichtsbepalende projecten als bijvoorbeeld de Amsterdamse en de Haagse Dominicus. Ook verdieping van inhoudelijke onderwerpen in themanummers van *Mariënborg, tijdschrift voor kritisch katholieken* levert hieraan een bijdrage.

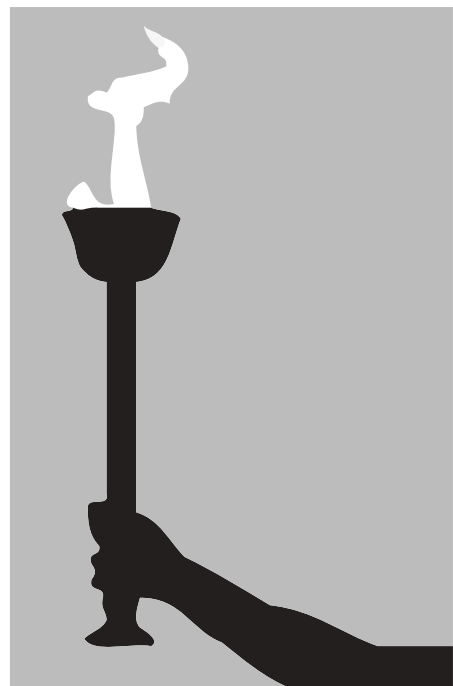
Debatteren gaat vooral over het geloof zelf. Wat is modern geloven? Wat betekent het evangelie voor onze samenleving? Welke verantwoordelijkheid heeft het Volk Gods voor de wereld? Daarnaast gaat debatteren ook over de luis-in-de-pels-functie, waarbij kritisch katholieken alternatieve visies uitdragen op ontwikkelingen in de r.-k. kerk, en blijven opkomen voor groepen in een kerkelijk verdomhoekje.

Wij hopen velen op ons congres te mogen ontmoeten. Plaats: Janskerk Utrecht. Aanmelden via website (let op: geen trena op Mariënborg) www.marienburgvereniging.nl/congres2010/aanmelden, Aanvang: 10.00 u Deelname: € 20,- (koffie en lunch inbegrepen).

Jan Langelaan

*lid van de voor-bereidingsgroep
Congres*

16 oktober 2010

“EN HEUS: DE STEPPE ZAL WEER GAAN BLOEIEN”

Voormalig boegbeeld van de Acht Mei Beweging Wies Stael-Merkx:

“Het wordt steeds duidelijker dat de kerk niet waarmaakt wat zij predikt.”

Als boegbeeld van de Acht Mei Beweging gaf ze jarenlang leiding aan de vernieuwingsgezinde katholieken in Nederland. Nu leeft ze in de luwte van de Lepelenburg te Utrecht. Haar visie op kerk en samenleving is nog altijd even sprankelend. *‘Mariënborg’* in gesprek met Wies Stael-Merkx.

Ooit werd er schamper over die Man gemompeld: “Wat stelt hij voor, die simpele timmermanszoon, en dat nog wel uit Nazaret!” Ze hebben het geweten en kregen er van hem flink van langs. Toegegeven, de vergelijking is hoog gegrepen, maar wel klaarblijkelijk. In het kleine Elden in de Betuwe – nu een buitenwijk van Arnhem – wordt zij in 1926 geboren. Haar vader timmert aan de weg als hoofd van de openbare school. Het gezin telt zeven kinderen. Warmte en geborgenheid kenmerken de sfeer in huis. Daar kan Wies niet buiten. Want wanneer haar Tante Nonneke – zuster Godefrieda – haar overhaalt om naar haar internaat te Koningsbosch te komen, is dat geen

succes. Na twee jaar wil ze niets liever dan weer naar huis. “Wij, zes zussen en een broer, waren allemaal erg leergierig en kregen alle ruimte om ons te ontplooien. Niks geen gedoe van meisjes alleen voor het huishouden, nee, open en gelijkwaardige kansen voor man en vrouw”, aldus Wies.

Eigen verantwoordelijkheid

“Vader vroeg: ‘Wil je even meehelpen in de tuin? En als ik dan zei: ‘Als ik dat nu eens niet doe, papa?’ ‘Dat moet je zelf weten, Wiesje’, was dan zijn wijs antwoord.” De eigen verantwoordelijkheid staat voorop, geen autoritaire dwang. Dat maakt mensen alleen maar kapot. Dat blijkt al gauw in de oorlog. Verbijsterende ervaringen in haar kinderjaren die haar nieuwe inzichten geven. De bezetter zoveel mogelijk pesten en burgerlijke ongehoorzaamheid: stiekem naar Radio Oranje en Vrij Nederland luisteren, opstandigheid is troef en stimuleert bevrijdingsacties. Onderduikers helpen, en zelf als vluchteling uitgeweken naar Ede, leert zij ook de goedheid van protestantse mensen kennen. Oecumene ten top en geen kleinzielig dogmatisch gedonder. Zo vormen indrukken en ervaringen in haar jeugd jaren het

fundament van haar kerkvisie en inzet voor de samenleving. Zij gaat eerst verder in de richting van de gezondheidszorg en studeert medicijnen in Utrecht. Daarbij komt de verbreding naar de medische ethiek en filosofie. Daar wordt haar kritische kijk op veel opvattingen en gangbare overtuigingen verder verdiept.

Humane gewetensvorming

Kapelaan Nico Vendrik toonde toen al empathie voor de homo's. Op de disputen van de studentenvereniging Veritas gaat het er fors aan toe. Stel, dat God niet bestaat! Ja, een logische vraag zo vlak na de oorlog, waar godsdienstige volken elkaar zo gruwelijk hebben afgeslacht. Dus twijfel is gezond, want dan ga je verder zoeken, en daar word je alleen maar slimmer en een beter mens van. Nee, Wies beeldt zich niet in de waarheid in pacht te hebben. Ze blijft verder zoeken. In de jaren vijftig en zestig krioelt het van bruisende, verkennende en baanbrekende personen die in cursussen en tijdschriften de bevrijdende dialoog met gewone mensen aangaan. De pastoraal-psycholoog Han Fortman, de seksuoloog Trimbosch, de psychologe Helene Dresen-Coenders en vele anderen op het gebied van de geestelijke gezondheid, gezinssociologie, seksualiteit en vrouwenemancipatie zijn haar inspirerende bronnen.

Zij wordt door hen ingeschakeld bij het project 'Relaties, seksualiteit en seksuele opvoeding' van de toenmalige katholieke Geestelijke Gezondheidszorg. Zij schoolt zich voortdurend bij met cursussen seksuologie, gezinssociologie en groepsdynamica. Intussen is zij getrouwd met advocaat Jules Stael en wordt zij moeder van Richard, Wies en Anne. Zij blijft doorwerken, met moeite. Want 'men' vond toen nog dat een moeder thuis hoort te zijn. Ze wordt actief in schoolbesturen en maatschappelijke organisaties. Zo komt ze ook terecht in de agendacommissie van het Landelijk Pastoraal Overleg, waar ze regelmatig met kardinaal Simonis aan één tafel zit. Die contacten waren vaak moeizaam.

Roomse halsstarrigheid

Eerder al was ze door Adrianus Simonis, toen nog bisschop van Rotterdam, op het matje geroepen: "U moet op het gebied van huwelijk, gezin en homorelaties wel de katholieke leer verkondigen." Haar antwoord is prompt: "Dat moet ú doen, bisschop, ik ben hier om de mensen te helpen om een humane en gezonde levensvisie te ontwikkelen."

Later, als voorzitter van de Acht Mei Beweging (van 1985 tot 1992) krijgt zij op hoog niveau herhaaldelijk met hem te maken. Maar de blokkade en zelfs afkeer van zijn kant voor mevrouw Stael-Merkx en de katholieke vernieuwing bleek zo groot, daar was geen doorkomen aan. Wies: "In die jaren woonde ik op een steenworp afstand van zijn paleis aan de Maliebaan. Ik nodigde hem uit om bij mij thuis eens gezellig een glas wijn te drinken. Dat is er nooit van gekomen. Hij was mij liever kwijt dan rijk." Zo reageerden ook sommige andere bisschoppen. In het bisdom Roermond waarschuwde bisschop Jo Gijsen de pastorale scholen in een herderlijke brief voor een voordracht van haar. "Mevrouw Wies Stael-Merkx is een bedreiging voor het Rooms- Katholieke

geloof". Haar dochter Anne voelde zich als door een wesp gestoken en schreef een boze brief naar Gijsen waarin ze hem inpeperde dat hij zo niet met haar moeder behoorde om te gaan.

Ook een bijeenkomst van een delegatie van de Acht Mei Beweging met de staf van het bisdom Roermond was een crime. "We werden wel met Limburgse vriendelijkheid ontvangen, maar daarna kwam de kat uit de zak. Vicaris Haye van der Meer ratelde ons op een afschrikwekkende manier zo'n lijst van verwijten, aanklachten en veroordelingen in het gezicht dat van verbijstering onze mond open viel. Niks geen dialoog of fatsoenlijk gesprek, alleen een soort tribunaal. Waar kenden we dat van?"

Die felle periode van de AMB ligt al een tijd achter ons. Van de kant van de katholieke hiërarchie is het er sindsdien niet beter op geworden. Ook de nieuwe bisschoppen blunderen er zo nu en

..... ○

Wies Stael-Merkx: "De Mariënborgvereniging als grote luis in de pels van de kerk is goed bezig. De verdere uitbouw van lokale en regionale groepen en die onderling met elkaar verbinden, zelfs met groeperingen in België, is duidelijk de volgende fase van een vernieuwende geloofsbeleving van katholieken."

dan flink op los. Op het gebied van liturgie, oecumene en over kerkambtelijke kwesties raken we zelfs steeds verder van huis. "Het wordt steeds duidelijker dat de kerk niet waarmaakt wat zij predikt. Solidariteit? Ja, met Rome, maar niet met het eigen volk. Liefde? Priesters die uittreden krijgen geen woord van dank en aan hen wordt niet gevraagd: zul je het wel redden in de nieuwe situatie? Nee, ik kan het woord 'liefde' uit hun mond niet meer horen", zegt ze geëmotioneerd.

Grote luis

De andere kant is, dat de vrije geest van vernieuwende katholieken zijn weg wel weet te vinden in talloze oecumenische en zelfs interreligieuze groepen waarvan er in de stad Utrecht al veel te vinden zijn. "Daarin voel ik me thuis", zegt Wies.

Zo is ook de Mariënborgvereniging als grote luis in de pels van de kerk goed bezig. De verdere uitbouw van lokale en regionale groepen en die onderling met elkaar verbinden, zelfs met groeperingen in België, is duidelijk de volgende fase van een vernieuwende geloofsbeleving van katholieken.

En nog iets moet Wies Stael-Merkx van het hart: Als gelovige mensen leven we ook nog eens in de grote samenleving met haar verschillende opvattingen en stromingen. Ook daar is een en ander niet pluis. Met een zorgwekkende ondertoon merkt zij op: "De hebzucht, gemakzucht en commercie die we overal om ons heen zien,

dat zijn de nieuwe dictators in de samenleving die de frisse, kritische geest van mensen te grazen willen nemen. Het individu is ongelooflijk veeleisend geworden. De overheid moet overal maar voor zorgen. En dan de verkwisting en ver weg van het ritme van de natuur. Asperges en aardbeien met Kerstmis, wie verzint zo'n onzin? Waar gaat dit op uitlopen? Wat zijn uiteindelijk de gevolgen voor de natuur en de wereldbevolking? Zo zijn er veel kritische vragen te stellen over de gangbare consumptiepatronen. Gelukkig zijn er ook veel positieve trends te zien van zoektochten naar verinnerlijking, verdieping en versobering."

De Geest blijft doorwerken

Terug naar de Lepelenburg. De woning van aartsbisschop Wim Eijk is ook nu niet ver weg. Wim en Wies scheidt slechts het water van de Stadsbuitengracht. Hoe was dat weer met die twee koningskinderen? 'Ze konden bij elkander niet komen, het water was veel te diep.' Heeft Eijk koudwatervrees? Is de stap naar de overkant nog altijd een brug te ver? Bij de dodenherdenking had hij wel een goede preek over de oorlogsslachtoffers Etty Hillesum en Titus Brandsma. Wat zou het mooi zijn als hij iets van de mensenliefde van deze twee personen kon overnemen in zijn eigen beleid, waar soms veel goede mensen onder te lijden hebben!

Zolang voor hem en de andere kerkelijke gezagsdragers de Vaticaanse regelgeving belangrijker is dan de volwassen geloofsbeleving van gewone mensen, zolang moeten we maar mooi opstandig en kerkelijk ongehoorzaam blijven. Dat is zelfs een burgerplicht om de menswaardigheid te redden. Dus geen kadaverdiscipline en niet een gedicteerde marsroute volgen, maar vrolijk, met frisse moed, als Gods Volk samen onderweg, dat blijft een zinvolle onderneming.

Voorzitter Wies Stael-Merkx spreekt een inspirerend woord tijdens een van de Acht Mei-manifestaties.

'Wij zijn de kerk', zei Michel van der Plas op 8 mei 1985 op het Malieveld in Den Haag. "Wij weten dat die Geest ook nu blijft doorwerken. Ik denk ook met dankbaarheid terug aan de theoloog Edward Schillebeeckx, wiens motto was: 'Mensen maken de kerk.' Hoe het verder zal gaan? Ik zing nog altijd met volle overtuiging het lied: 'Van u is de toekomst, kome wat komt'. En heus: de steppe zal weer gaan bloeien!"

HAUSSE IN ZELFSTANDIG GELOVEN

Ter voorbereiding van het aanstaande Mariënborg/GOP-congres besteden wij in dit nummer ruim aandacht aan het onderwerp daarvan: de hausse in kleine zelfstandige geloofsgemeenschappen. Op deze bladzijde staat een nog lang niet volledige lijst van plaatsen waar zo'n gemeenschap actief is. Verderop in dit nummer worden er enkele iets uitgebreider gepresenteerd, ook een die na twintig jaar helaas weer is beëindigd. Dat deze gemeenschapjes als de bekende paddenstoelen (of nog beter: bamboescheuten) uit de kerkelijke bodem schieten, is niet verwonderlijk. De huidige kerkleiding (die vroeger *magisterium* heette, maar dat woord is nu niet meer van toepassing) is nog steeds niet klaar met de moderniteit die zich voornamelijk sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog heeft ontwikkeld. Terwijl hun gelovigen figuurlijk én letterlijk de antieke kerk verlaten, grijpen de bange hiërarchen daarop terug. Leeglopende kerken worden gesloten, parochies opgeheven en samengeharkt, de celibaatseis voor priesters wordt strenger, het wijden van vrouwen voor een kerkelijk ambt geldt voortaan als een doodzonde.

De paus en zijn satrapen zouden het op deze manier in één generatie klaar kunnen spelen om de kerk te laten verdwijnen, ware het niet dat intussen de gelovigen zo mondig zijn geworden, dat ze zeggen: 'Dan doen we het zelf wel'. En dan vormen ze kleine gemeenschappen, op basis van de slogan: 'Waar twee of drie (of meer!) in mijn naam bijeen zijn, daar ben ik in hun midden.' Dat is zeker zo goed als met pausen of bisschoppen in hun midden.

Kleine geloofsgemeenschappen

(nog onvolledige lijst, aanvullingen zijn welkom)

AMERSFOORT	De Herberg www.kerkpleinamersfoort.nl	HEERHUGOWAARD	Oecumenische Vieringen Groningen www.ovg-web.nl
AMSTERDAM	Dominicusgemeente www.dominicusgemeente.nl Amsterdamse Studenteneklesia www.studenteneklesia.nl Oecumenische basismgemeente De Duif www.xs4all.nl/%7Ededuif/basismgem	HELVOIRT	Open Kerk www.openkerkhelvoirt.nl
APELDOORN	Citypastoraat De Herberg www.citypastoraat.nl Oecumenische basismgemeente Apeldoorn www.oecumenische-basismgemeente-apeldoorn.nl	LEEWARDEN	Solidair Friesland www.solidairfriesland.nl
ARNHEM	Stichting De Zijp www.dezjip.nl	MAASTRICHT	Oecumenische Basisgroep Citykerk www.citykerk.nl
BEVERWIJK	Kritische Gemeente IJmond KGIJ www.antenna.nl/kgij/	NIJMEGEN	Augustijns Centrum De Boskapel www.boskapel.nl Oecumenisch City Pastoraat www.ocp-nijmegen.nl
BREDA	Ekklesia www.ekklesiabreda.nl	PUIJFLIJK / DRUTEN	Om door te gaan www.omdoortegaan.nl
DEN HAAG	Haagse Dominicus www.haagsedominicus.nl	ROERMOND	Oecumenische basisgroep DeJonge Kerk Roermond www.jongekerkroermomd.nl
EINDHOVEN	Stichting Oecumenische Vieringen Eindhoven (SOVE) www.sove.dse.nl Eindhovense Studenten Kapel (ESK) www.tue.nl/esk	SINT-MICHIELSGESTEL	Bezinning en Ontmoeting
GEMERT	Kapelgroep www.kapelgroep-gemert.nl	TILBURG	Elimgroep www.elimgroep.nl Beweging van Barnhartigheid www.barnhartigheid.nl
GRONINGEN	'n Herberg www.nherberg.nl	WERKHOVEN	Werkhofgemeenschap www.werkhofgemeenschap.nl
		WOGNUM	Westfriese Ekklesia www.westfriese-ekklesia.nl

Bisschop Geoffrey Robinson: “Onze kerk is vaak geworden tot een systeem van arrogante zelfoverschatting tegenover de wereld om zich heen.”

SEKSUEEL MISBRUIK IS MISBRUIK VAN MACHT

Het wordt in onze kerk niet vaak vertoond: een bisschop spreekt en schrijft openlijk duidelijke taal over wat er op een belangrijk beleidspunt verkeerd is. Geoffrey Robinson, hulpbisschop van Sydney van 1984 tot 2004, heeft in opdracht van de Australische bisschoppenconferentie een tiental jaren de slachtoffers van seksueel misbruik door geestelijken ontvangen en recht proberen te doen. Hierbij raakte hij vaak ontgoocheld door de manier waarop de officiële kerk de slachtoffers tegemoet trad en de klachten afhandelde. Hij ging zichzelf diepgaande vragen stellen over het bestuursstelsel in onze kerk. Zo kwam hij ertoe ontslag te vragen.

Hij had intussen zoveel voorbehouden tegenover de feitelijk handelende kerk, dat hij vond niet meer als bisschop te kunnen functioneren. Daarna schreef hij een boek over macht en seksualiteit in de rooms-katholieke kerk. Dit boek trok veel aandacht in Australië en na een lezingentour aldaar ook in de Verenigde Staten. De kardinalen Giovanni Battista Re (curie) en Roger Mahony (Los Angeles) vroegen plaatselijke bisschoppen tegen zijn opvattingen te protesteren. Een klein aantal bisschoppen ging daarop in. Maar bisschop Thomas Gumbleton, emeritus-hulpbisschop van Detroit en Patrick Power, de Australische emeritus-hulpbisschop van Canberra-Goulburn, plaatsten zich openlijk achter Robinson. En nog onlangs bepleitte bisschop Franz Josef Bode van Osnabrück, dat autoriteit en macht in onze kerk “in de toekomst een radicaal dienende

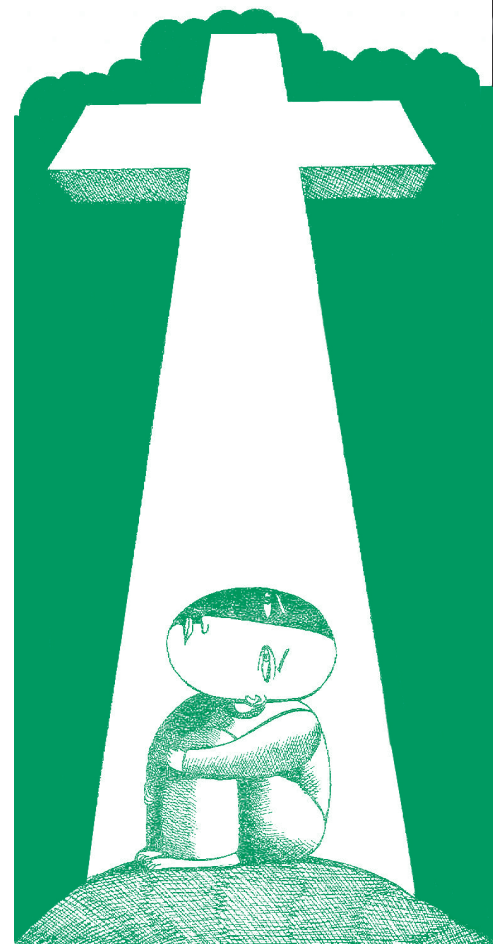
functie moeten hebben”, want “in een onvrij en niet transparant klimaat worden vormen van machtsmisbruik en lichamelijk misbruik bevorderd”.

Verwaarlozing van slachtoffers

Waarom verdoezelde onze kerk zo vele jaren seksueel misbruik? De grond daarvoor ligt in de seksualiteitsopvatting: wezenlijk aan de seksuele zonde is dat zij een directe belediging van God is. Onafhankelijk van het feit of aan een ander mens schade wordt toegebracht, wordt een overtreding van de katholieke seksuele moraal gezien als een schending van de door God gewilde natuurlijke orde. Daarom roept men dan ook meteen op tot bekering en boete.

Zo wordt ook het imago van de kerk weer hersteld. Overplaatsing van de pleger naar een andere parochie is in deze gedachtegang mogelijk. Het aan het slachtoffer toegebrachte leed, niet zelden voor vele jaren, blijft nagenoeg buiten beeld. Tegen deze verwaarlozing van de slachtoffers protesteert Robinson: we moeten nader ingaan op de seksualiteitsleer in de Bijbel en haar waarden voor intermenselijke en persoonlijke ontwikkeling, zoeken naar de mogelijkheden die leer te heroverwegen. In onze kerk, zegt Robinson, hebben we twee geloofsbronnen: de Bijbel en de feitelijke wereld rondom ons en in ons. Daarnaast hebben we een groot aantal tradities: uitspraken van concilies en leergezag, selectieve uitleggingen, legenden, mythen, verhalen van heiligen enzovoort. Dat is een arsenaal van werktuigen: zij kunnen ons helpen om te verstaan hoe in vroegere eeuwen gedacht werd over onderdelen van ons geloof.

Maar zij kunnen ook over hun houdbaarheidsdatum heengaan in het licht van de feitelijke wereld rondom ons en in ons, van nieuwe inzichten van de bijbelexegese en theologische en historische wetenschap. Dan zijn deze tradities in beginsel heroverweegbaar. Dan moeten we de moed hebben deze tradities te corrigeren of achter ons te laten om het doorgaan te garanderen van de grote Traditie. Dat is de fundamentele doorgaande lijn op de reis van Jezus' leerlingen door de tijd heen, vergelijkbaar met de grote lijn van de reis van het volk Israël door het Eerste Testament.

Kerkbestuurders in een schijnwereld

Wat is er uitzonderlijk aan dit boek en deze bisschop? Hij noemt de dingen bij de naam. De meeste katholieken ergeren zich al lang aan al het wereldvreemde spreken van onze kerkelijke bestuurders, of zijn er onverschillig voor geworden. Door een uitgekiend benoemingenbeleid hebben we steeds meer te maken met bestuurders die in een schijnwereld leven. Vaak zijn ze zo gedisciplineerd dat zij hun twijfels aan het realiteitsgehalte van die voorstellingswereld niet tot zichzelf toelaten. En wanneer ze dat al zouden durven in het diepst van hun hart, voelen zij zich door dure eden – bij hun bisschopswijding nog wel – in geweten gebonden aan een organisatiegehoorzaamheid tegenover de top van de bestuurslagen in onze kerk. Zodoende zullen zij nooit publiekelijk zeggen wat ze in het diepst van hun hart vinden. En dat doet Robinson in zijn boek, dat doen ook Gumbleton, Power en Bode nu juist wél. Dat zijn er dan vier van de ca. 5000 rooms-katholieke bisschoppen, zult u zeggen. Maar zo simpel

Bisschop Geoffrey Robinson noemt seksueel misbruik consequent "geseksualiseerd geweld tegen minderjarigen".

is het niet. Robinson geniet bij de Australische bisschoppen veel vertrouwen. Dat blijkt al hieruit dat de bisschoppenconferentie hem tien jaar lang alle handelen ten aanzien van seksueel misbruik liet coördineren. Maar bijvoorbeeld ook uit het feit, dat een onder zijn leiding tot stand gekomen stuk over

standaarden voor professioneel handelen door alle bisschoppen van Australië op twee na werd aanvaard. Men mag dus gevoeglijk aannemen dat hij in zijn opvattingen niet alleen staat.

Globaal zie ik vier typen bisschoppen: integralistische, juridisch bestuurlijk ingestelde, pastoraal ingestelde, profetische. Bisschoppen als Robinson noem ik profetisch. Een profetische bisschop houdt zich tot het geloofsgoed op een wijze, die enerzijds overkomt als zeer authentiek en anderzijds als onafhankelijk van de diverse kerkelijke organen en in die zin ook kritisch. Hij onderscheidt duidelijk de historische gelaagdheid in de inhoud, dringt door tot wezenlijke en funderende waarden, stelt deze centraal en relativeert zo latere historische vormgevingen. Op deze wijze slaagt hij erin om moderne maatschappelijke geobjectiveerde werkelijkheid in verbinding te brengen met de kernwaarden van het geloofsgoed. Zo voorkomt hij dat er een *gap of credibility* ontstaat.

Geseksualiseerd geweld

Robinson noemt seksueel misbruik consequent "geseksualiseerd geweld tegen minderjarigen". Hier is dus machtsmisbruik aan de orde:

een in onze kerk hoger geplaatste maakt misbruik van zijn gezag en van het in hem gestelde vertrouwen. Daarom richt Robinson zich allereerst op de manieren waarop de macht en de uitoefening daarvan in onze kerk gelegitimeerd worden. Onze kerk is, in haar centraal bestuur, maar in het verlengde daarvan ook in veel overige posities, vaak geworden tot een systeem van arrogante zelfoverschatting tegenover de wereld om zich heen: "Al die berichten over seksueel misbruik zijn maar kleinzielig geroddel", zei *unverfroren* de deken van het kardinalencollege, Angelo Sodano, nog op Eerste Paasdag van dit jaar.

En de diepste grond daarvoor ligt in de zogenaamde onfeilbaarheid. Juist de concilie-uitspraak van 1870 over de onfeilbaarheid, heeft in haar kielzog een bestuurs- en bedrijfscultuur bevorderd waarin vaak herhaalde standpunten van pausen een quasi-onfeilbare status dreigen te krijgen (*successieve onfeilbaarheid*) of waarin zelfs iedere pauselijke verklaring een hogere status krijgt: wel niet onfeilbaar, maar toch wel onveranderbaar en definitief (*sluipende onfeilbaarheid*). Robinson bepleit heroverweging daarvan. Daarbij kan dan ook de ruimte ontstaan voor een effectieve medebesluitvorming door de hele kerk en het bisschoppencollege.

Maar hoe dit machtssysteem te demonteren? Robinson doet hiervoor een aantal suggesties. Daarna kan de reële uitwisseling met de wereld rondom ons en in ons weer gaandeweg op gang komen. Dat zou dan een onverwachte vrucht zijn van de smartelijke en beschamende crisis waarin onze kerk en haar bestuurs- en bedrijfssysteem verkeren. De grens tussen theologie en door de kerkorganisatie geproduceerde (clericale) ideologie zou veel helderder zichtbaar worden.

Een aanbevolen boek voor iedere betrokken christen die deze eerlijkheid van een profetische bisschop weet te waarderen. Waarschijnlijk spreekt hij mede namens veel collega-bisschoppen en zeker namens veel overige medechristenen.

De auteur van bovenstaand artikel, dr. Ad Krijnen (Breda, 1934) is socioloog. Tot aan zijn pensionering werkzaam bij het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant. Woonachtig in Berkel-Enschot.

Bishop Geoffrey Robinson: 'Confronting Power and Sex in the Church' verscheen in 2007 en onlangs in Duitse vertaling: 'Macht, Sexualität und die katholische Kirche – eine notwendige Konfrontation' (Oberursel: Publik-Forum, 2010, € 18,90 plus verzendkosten, te bestellen via www.publik-forum.de/shop). De bisschop zelf is ook na te lezen (in het Engels): www.bishopgeoffrobinson.org

Nu overal ter wereld de bisschoppen doende zijn om, door middel van gedwongen fusies of door regelrechte opheffingen, de parochies af te schaffen, zullen verbouwede gelovigen vaak besluiten: dan gaan we zelf aan de slag. Terwijl het aantal parochies geleidelijk naar het nulpunt slinkt, ontstaat er een snel groeiend aantal kleine, plaatselijke geloofsgemeenschappen. Menigeen vraagt zich echter tegelijk af of je dat in de rooms-katholieke kerk zomaar kunt doen, een eigen 'kerkje' beginnen. Of heeft het Tweede Vaticaans Concilie de deur opengezet naar een verdere pluriformiteit?

Rik Torfs: "Als de bisschop u zegt: 'U gelooft niet meer', kunt u antwoorden: 'Dat hoeft ook niet, een katholiek hoeft alleen maar gedoopt te zijn; dat is het enige juridisch vereiste.'"

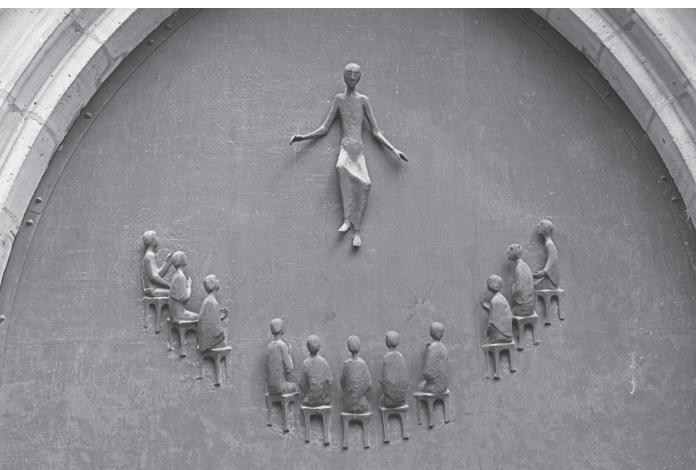

'ONTDOPEN' KAN NIET MEER (MAAR HOEFT OOK NIET)

over 'zonde', 'ongeldig', 'ongeeoorloofd'. Torfs stelde de vraag: "Waarom moet je per se het kerkelijk wetboek gebruiken om je eigen koers te varen? Mijn antwoord daarop is: het hoeft niet, maar het is mooi als je het kunt. Je kunt het kerkelijk wetboek hanteren om uiteindelijk je eigen standpunt te adstrueren, tegen de auteur van dat wetboek in." In samenvatting geeft 'Mariënborg' hier enkele door hem toegelichte mogelijkheden.

Verenigingsrecht

Het kerkelijk wetboek zegt (in canon 215) dat gelovigen het *recht hebben om een vereniging* in het leven te roepen. Het maakt onderscheid tussen een publieke vereniging, een private vereniging en een feitelijke vereniging. Je kunt met het verenigingsrecht veel doen, ook mensen in je door het canoniek recht erkende vereniging opnemen die zelf geen katholieken zijn. In bepaalde situaties kan dat een voordeel zijn. In de daarop volgende canon, 216, staat dat christengelovigen het *recht hebben om zelf initiatieven* te nemen die met hun roeping te maken hebben. Dingen die je plots organiseert, initiatieven die je een tijd laat bloeien maar dan weer verlaat, ook samenwerkingsverbanden die komen en gaan, al die mogelijkheden zitten erin. In principe mag je dat niet doen op zo'n manier dat je de bestaande structuren bedreigt. Torfs: "Je mag bijvoorbeeld de parochiestructuur niet uithollen. Maar daar is mijn vraag: geldt dat ook nog wanneer de parochiestructuur al uitgehold is? Is het een respect dat je hebt tegenover een theoretisch instituut of is het respect dat je hebt tegenover een levendige gemeenschap die daarin gestalte krijgt?"

Op de studiedag van Mariënborg en Europees Netwerk, 8 mei jl. in de Amsterdamse Dominicuskerk, besprak de Leuvense hoogleraar kerkelijk recht Rik Torfs de 'kerkrechtelijke aspecten bij het bouwen aan nieuwe geloofsgemeenschappen'. En lang niet altijd, zo blijkt, heeft de kerkleiding gelijk als ze het heeft

Pseudo-sacrament

De katholieke kerk beschikt over zeven sacramenten; die worden kerkrechtelijk allemaal heel erg beschermd. Dat betekent dat er precieze regels bestaan over wie ze mag toedienen. En wanneer die regels niet worden gevolgd, is een sacrament heel dikwijls ongeldig. Niet alleen wordt het onwettig toegediend, heel vaak is het ook ongeldig.

Torfs: "Misschien is het meest dramatische voorbeeld de ziekenzalving, die alleen geldig wordt toegediend door een priester. Ook niet door een diaken. En uiteraard al helemaal niet door een leek. Daardoor krijg je dikwijls de neiging om technieken te ontwikkelen die op een sacrament lijken maar het niet zijn. *Een gereconstrueerd sacrament*. Allerlei vormen van zalving of zegening. Zolang die niet pretenderen een sacrament te zijn, zijn ze geen ongeldig sacrament. Ze zijn pas een ongeldig sacrament wanneer ze beweren een sacrament te zijn.

Gewoonten tegen de wet

Een andere mogelijkheid die de kerkelijke wet zelf biedt is die van de *gewoonte contra legem*, de gewoonte tegen de wet. Die is in de kerk toegestaan. Torfs: "Dat is blijmoedig makend nieuws. De kerk is – en ik ben ervan overtuigd dat u soms een ander gevoel hebt – een instelling die een zekere vorm van wetteloosheid van haar onderdanen erg apprecieert. Je mag de wet overtreden, dat is oké. Uiteraard is het illegaal maar het is wel legitiem. Het kerkelijk wetboek laat dat zelf toe. Het zegt duidelijk dat een gewoonte tegen de wet na dertig jaar rechtskracht verkrijgt. [...]"

Eén nadeel misschien: gewoonten zijn niet mogelijk wanneer het goddelijk recht in het geding is. En wat is bijvoorbeeld het goddelijk recht? Wel, het feit dat vrouwen geen priester kunnen worden. Dat is zo sinds 1994, de brief 'Ordinatio sacerdotalis'. God heeft lang getwijfeld, maar in 1994 heeft hij het licht gezien...

Hoe dan ook, die gewoonte *contra legem* blijft een mooi instituut. En in feite ligt daar ook een beetje een antwoord op mensen die al te makkelijk zeggen: de kerk zet ons helemaal vast. Dat is niet altijd zo. De gewoonte *contra legem* beseft dat die regels niet altijd even star kunnen worden gevolgd en er soms ook vernieuwing van onderuit moet komen. [...]"

De gewoonte *contra legem* bijvoorbeeld zal erin kunnen bestaan om definitief te accepteren wat nu bezig is, dat leken de homilie houden. Sommige bisschoppen protesteren daar nog tegen en zeggen: dat mag niet. Dat klopt maar ten dele. Het mag niet volgens canon 767 van het kerkelijk wetboek, maar datzelfde kerkelijk wetboek laat ook toe dat er gewoonten tegen de wet ontstaan. Dus wanneer bisschoppen tegen dit soort praktijken protesteren, kun je altijd zeggen: wat wij doen is weliswaar tegen de wet maar is ook volgens de wet, want het is een gewoontevorming tegen de wet en dat mag van de wet."

Onuitwisbaar merkteken

Torfs: "Je hoort de laatste tijd en zeker na alle schandalen met

betrekking tot seksueel misbruik heel veel mensen zeggen: 'Wij willen van die kerk weg. Wij willen dat instituut verlaten.' Schrappen uit de doopregisters. In Vlaanderen bestaat daar een afschuwelijk woord voor dat alle esthetische regels op een schandelijke manier overtreedt: *ontdoping*." Maar dat kan niet, omdat de rooms-katholieke kerk vasthoudt aan een strikt parallellisme tussen doopsel en lidmaatschap. Met andere woorden, door het sacrament van het doopsel waardoor de genade Gods wordt uitgestort over de dopeling en die genade nooit meer weggaat, wordt hij/zij tegelijk lid. En omdat dus het doopsel zorgt voor een onuitwisbaar merkteken, is ook het lidmaatschap onuitwisbaar. Maar die link tussen doop en lidmaatschap heeft natuurlijk ook een heel positieve kant. Namelijk, aan de ene kant is het misschien wat zorgelijk dat je er nooit uit kunt, maar aan de andere kant doet het goed dat je er nooit kan worden uitgezet. Je blijft katholiek. Als bijvoorbeeld een bisschop tegen u zegt: 'U bent geen katholiek meer', dan kunt u altijd zeggen: 'U vergist zich want ik ben gedoopt'. En als hij dan zegt: 'Ja, maar u gelooft niet meer', dan kunt u antwoorden: 'Dat hoeft niet, een katholiek hoeft alleen maar gedoopt te zijn; dat is het enige juridisch vereiste.'

Rik Torfs besloot zijn voordracht met de bemoediging: "Wat ik eigenlijk wil zeggen, is heel eenvoudig dit. Je moet niet wachten op initiatief van de overheid om je hart en je geloof te volgen. De wegen die je zult ontwikkelen, moet je zelf zoeken, denk ik. Voor vernieuwing kan je niet al te zeer rekenen op de studie bureaus van het Vaticaan of allerlei logistieke diensten die daarmee samenhangen. Maar wanneer je eigen keuzen hebt gemaakt en de dynamiek van een levende geloofsgemeenschap tot stand hebt weten te brengen op lokaal vlak, wanneer je dat kunt met je eigen creativiteit, je eigen geloof, je eigen *drive*, je eigen kunde, dan zal het heel makkelijk zijn om aan bisschoppen en anderen uit te leggen dat wat je doet, geheel en al past binnen het systeem, waarvan zij menen de hoeders te zijn."

De integrale tekst van de voordracht van Prof. dr. R. Torfs is na te lezen op de website www.mariëburgvereniging.nl (geen trema op de eerste e !) en dan doorklikken naar Studiedag 8 mei.

'GOD LEEFT TUSSEN MENSEN EN NIET TUSSEN STENEN'

Wordt uw kerkgebouw gesloten vanwege clustering van parochies, zodat uw actieve geloofsgemeenschap zijn thuisbasis kwijt raakt? Dan is het moment daar om te bezien of het mogelijk is om zelfstandig door te gaan. Dat gebeurt al sinds de jaren zeventig, er is dus inmiddels ruim ervaring mee opgedaan. Hoe is het deze voortrekkers destijds vergaan, en wat kunnen wij van hen leren? 'Mariënborg' vroeg het aan een van die pioniers, Adrie de Jong-Otte, voorzitter van de Initiatiefgroep Andreas in Eindhoven, opgericht in 1986, opgeheven in 2006.

Adrie de Jong-Otte (Rotterdam, 1941) deed kweekschool, daarna jeugdwerk in de parochie van de paters Kapucijnen. Trouwde met ex-priester Kees de Jong, die in 1974 was uitgetreden vanwege de restauratie die bisschop Simonis in het bisdom Rotterdam had ingezet. Zij verhuisde met haar echtgenoot in 1976 naar Eindhoven. Is nu coördinator van de katholieke geloofsgemeenschap in haar huidige woonplaats Zevenhuizen, en vrijwilliger bij het dak- en thuislozenwerk van het Pastoraal Uitzendbureau in Den Bosch.

In 1986 besloot het bestuur van de districtsparochie waar de Andreasparochie onderdeel van was, dat jullie kerkgebouw zou worden gesloten, en dat de parochianen voortaan naar een van de andere parochiekerken moesten. Je was toen een van de initiatiefnemers van de oprichting van een zelfstandige geloofsgemeenschap. Je bent voorzitter geweest van deze initiatiefgroep. Wat was de reden om die stap te zetten?

"De Andreasparochie was een kleine parochie in een nieuwe wijk van Eindhoven, opgericht in 1968, met een progressieve pastor, Jan Coolen die – geïnspireerd door het Tweede Vaticaanse Concilie – het synodale kerkmodel met gedeelde verantwoordelijkheid van 1 Korintiërs 12 hanteerde. Leken kregen van hem alle ruimte. De leden van de liturgiegroep, allemaal geschoold overigens, onder wie Kees en ik, gingen vanaf het begin op gelijke voet in de vieringen voor. De sluiting van onze kerk (dat was geen kerkgebouw maar de zaal van het gemeenschapshuis dat door de parochie voor de weekends werd gehuurd), betekende dat Jan Coolen niet langer een parochie had.

"De bisschop kwam niet; die had een zetel nodig, en wij hadden alleen gewone bruine stoelen."

De leden van de liturgiegroep, allemaal geschoold overigens, onder wie Adrie en Kees de Jong (foto), gingen vanaf het begin op gelijke voet in de vieringen voor.

Hij mocht geen zieken meer bezoeken, niet meer dopen etcetera. Wij wilden Jan en onze eigenheid behouden. Toen hebben wij als gemeenschap besloten zelfstandig door te gaan.

Wij hebben wel eerst advies gevraagd aan het BIPA (Beraad Inzake Parochiële Aangelegenheden) dat destijds parochies ondersteunde. Zij zagen geen juridische problemen voor ons ten opzichte van de districtsparochie. Zij wezen ons op canon 529, paragraaf 2, van het kerkelijk wetboek, die zegt dat de pastoor het eigen aandeel van leken in de zending van de kerk moet bevorderen en dat hij een door leken opgerichte vereniging met een godsdienstig doel dient te ondersteunen. Kerk is daar waar mensen er met elkaar iets van willen maken."

Waren alle parochianen het ermee eens? Hoe groot was de groep waar jullie mee begonnen?

"Er is niemand weggelopen, op één mevrouw na; die wilde graag echte eucharistievieringen. Zij was slecht ter been. Een vrijwilliger van de Andreas heeft haar jarenlang zondags met zijn auto naar een andere kerk gebracht. Wij waren een kleine parochie, in 1986 werden de zondagse vieringen gemiddeld door zo'n zestig mensen bijgewoond. Ongeveer twintig van hen waren actief als vrijwilliger, in de pastoraatsgroep, de liturgiegroep, het koor. Er was ook een kostergroep, die onder meer de kerkzaal inrichtte (het altaar en diverse andere meubels stonden op wielen). Maar we konden altijd op iedereen een beroep doen."

Wat deden jullie nog meer dan een zondagse viering per veertien dagen?

"Een belangrijke activiteit van de Andreas was het verzorgen van uitvaarten. Omdat we de invulling grotendeels overlieten aan de familie was daar veel vraag naar, met name ook van buiten de parochie. Ik heb er wel eens drie in een week gedaan, maar dat werd wel erg zwaar. Met het voorbereiden op de eerste communie zijn we gestopt toen we minder dan vijf kinderen per jaar hadden, we wilden er geen kijkdag voor opa's en oma's van maken.

We deden ook bijzondere dingen, zoals een jaarlijkse kerstviering om 17.30 uur op kerstavond. Dan haalde ik de koffer met verkleedkleden tevoorschijn, en de kinderen konden kiezen of ze Jozef of Maria of engel of herder of schaap wilden spelen. Ik vertelde dan het verhaal en de kinderen speelden het. Dan waren er 150 mensen, ze hingen met de benen buiten.

Maar diaconie was de kern van onze gemeenschap. Iedereen had opdracht met open ogen door de wijk te lopen en waar het kon aandacht te geven. We deden bijvoorbeeld ook rouwbegeleiding en hielden gespreksgroepen voor gescheidenen. De mensen waren het belangrijkste. 'God leeft tussen mensen en niet tussen stenen', zei Jan Coolen altijd."

Uiteindelijk hebben jullie in 2000 een stichting opgericht?

"Ja, we hebben het nog best lang zonder rechtspersoonlijkheid kunnen stellen. De statuten zijn door een notaris in Breda gemaakt, omdat die het kerkrecht goed beheerste. Basis van

de statuten zijn de canons 215, 216, 275, 299 en 529 van het kerkelijk wetboek, waarin staat dat christenen het recht hebben om door eigen initiatieven het apostolaat van de kerk ten bate van de wereld te bevorderen. We hebben de stichting uiteindelijk nooit door het bisdom laten goedkeuren, om geen slapende honden wakker te maken.

Jan Coolen was al sinds de jaren negentig ziekelijk. De organisatie van de vieringen kwam zodoende grotendeels neer op de liturgiegroep, waar Kees en ik deel van uitmaakten. Jan bleef wel tot vlak voor zijn overlijden (in 2002, hij was toen 82) meedoen in de liturgiegroep. Wij hebben volgens zijn wens zelf zijn uitvaart verzorgd in onze kerkzaal, de bisschop is niet gekomen want die had een zetel nodig, en wij hadden alleen gewone bruine stoelen."

Hoe deden jullie het financieel?

"Pastor Jan Coolen had niets voor zichzelf nodig. Hij had 104.000 gulden gespaard.

Dat geld stortte hij in de kas van de districtsparochie met het oormerk 'bestemd voor Andreas'. Maar het werd door de districtsparochie niet gebruikt voor de Andreas en dus liet hij het via een overeenkomst met de belastingdienst storten in de kas van de inmiddels opgerichte stichting. De eerste jaren hadden we voldoende aan de giften die van alle kanten binnenkwamen. We hadden weinig kosten omdat niemand werd betaald voor wat hij voor de Andreas deed, alleen de laatste paar jaar de organist. Onze belangrijkste uitgaven waren de huur van het gemeenschapshuis en het drukken van de boekjes voor de vieringen. Op jaarbasis kwamen we uit met 6.000 euro."

Maar waarom kwam er na twintig jaar dan toch een eind aan de Andreas?

"Kees kreeg gezondheidsklachten, hij kon niet langer preken. Verder was ons huis te groot geworden, onze kinderen woonden in het westen, en we besloten terug te gaan naar de omgeving van Rotterdam. De overgebleven leden van de liturgiegroep hebben toen besloten te stoppen, omdat zij bang waren het niveau van de zondagse vieringen niet te kunnen handhaven. Er was overigens vanaf het begin al rekening mee gehouden dat we ooit zouden moeten stoppen. Qua financiën kon men nog jaren vooruit, het probleem zat hem dus in de menskracht."

..... ○

Cor en Harm en Leo, bedankt!

Al vanaf de beginjaren zeventig ben ik als pastor actief, maar het is alsof ik er pas dit jaar echt plezier in krijg! Hoe dat kan? Omdat ik in ál die jaren op het verkeerde paard gewed heb. Cor Mennen had gelijk; vier jaar geleden noemde hij mij, zoals in zijn website-archief te lezen is, nog 'een puberende priester van 61 jaar'. Ik toen nijdig natuurlijk... ! Maar nu, nu na vier jaren, zeg ik volmondig: Cor bedankt! Je hebt me geholpen de ogen te openen! Jarenlang ben ik in mijn pastoraat bezig geweest op een manier waarvan ik nu achteraf zeg: Huub, stommeling, je hebt je al die tijd door dat Tweede Vaticaans Concilie op het verkeerde been laten zetten.

Wat voor been? We moesten, zei het Concilie, in het licht van het Evangelie de tekenen van de tijd verstaan. Bij velen, zoals ook bij mij, ontketende deze opdracht een grenzeloze drift om God eindelijk eens naar hiér te halen. Ik wilde het Geheimenis op het spoor komen vlakbij me, in mensen om me heen, in de tinteling-van-gebeurtenissen-dichtbij-en-veraf. In preken en lessen, in creatieve vormgeving van liturgische samenkomsten enzovoort, probeerde ik mensen net zo high te krijgen als mezelf over de ontdekking dat je juist in het gewone De Ongewone kon zien oplichten, in het eindige De Oneindige! Jaren en jaren ging ik ermee door. Ook al trok intussen de kerk de broekriem weer strakker aan, ik wilde per se geen pastor zijn met definitieve antwoorden ... nee, want alles beweegt, niets blijft hetzelfde; ook God niet. Dus, doorgaan zo, alsmaar doorgaan ...

En het resultaat? Zie om je heen ... om te huilen; ik zag alleen maar afval! Dát was het hippe oor dat ik me in die concilietijd had laten aannaaien, dat van zoekend gelovige. Wat een vergissing!

Maar nu is het anders! Wat ik al zei: Cor Mennen had vier jaar geleden het voorwerk al gedaan. Maar de klap op de vuurpijl was wel 9 juni van dit jaar. Op die godgegeven dag joeg pastoor Harm Schilder alle nog resterende twijfels bij mij weg met een artikel in dagblad Trouw onder de kop: 'Het geloof beantwoordt alle vragen'. Het raakte me tot in m'n ziel. Laat mij toch stoppen met zoeken! Waarom niet deze zuivere waarheid geaccepteerd van deze jonge priester die met zijn F-82 factor ieder ander in fundamentalisme achter zich laat? Ja, ook jij, Harm, bedankt. Ik ben eruit! Alle puzzelstukjes vallen in elkaar. Nu begrijp ik ook Punt als hij die hippe Vlaar op de vingers tikt. Het is uit liefde dat vader bisschop dat doet; de jongen zou anders, zoals ik toentertijd, helemaal de kant zijn opgegaan van 'God zoeken in de tinteling-van-gebeurtenissen-veraf-en-dichtbij' en dat is – zoals ik inmiddels uit ervaring weet – een doodlopende weg!

Lieve lezer, kortom, ik ben nu zielsgelukkig; en wat een medelijden voel ik met die psychiater die laatst na een gesprekje met mij verschrikt concludeerde: 'Maar pastor, u bent alle contact met de werkelijkheid kwijt ... !' Ik bid dagelijks voor hem, bijzonder tijdens de prachtige zondagse Latijnse mis op de teevee; dat zijn tenminste weer echte Missen. Daarom, ook jij, Leo Feyen, jij ook bedankt!

Huub Schumacher

Heb je adviezen voor groepen die op dit moment overwegen zelfstandig door te gaan in plaats van zich te laten fuseren?

"Voorkom dat de nieuwe geloofsgemeenschap te veel gaat leunen op een paar mensen. Zorg dus voor meerdere theologisch geschoolden in de liturgiegroep. Stimuleer vrijwilligers om zich bij te scholen, bijvoorbeeld door het volgen van theologische cursussen bij de Hovo of de universiteit. Leer mensen die daarvoor in aanmerking komen hoe te preken en teksten uit te zoeken. Een tweede punt: verg niet te veel van de vrijwilligers, met een liturgiegroep van vijf personen kun je één viering per maand verzorgen. Wil je elke veertien dagen een viering, dan heb je dus twee liturgiegroepen nodig. Vorm dan wel een pastoraatsgroep om de eenheid te waarborgen. Een eigen geloofsgemeenschap overeind houden kost veel inspanning, ik was daar de laatste jaren fulltime mee bezig, maar je krijgt er wel veel voor terug. Je opgenomen weten in de gemeenschap, vertrouwen, onderlinge betrokkenheid. Vieringen in eigentijdse woorden en rituelen. Ik vond het een geweldige tijd."

De auteur van dit interview, mr. A.M.W. Verdegaal, was tot 2008 advocaat-generaal bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch en is activiteitensecretaris van de Mariënbuurgvereniging.

De statuten van de Stichting lekeninitiatief 'Andreas' alsmede de handleiding 'Hoe maak ik een overweging', van de hand van Kees de Jong, kan men opvragen bij adrie.keesjong@kpnplanet.nl

In **SINT-MICHIELSGESTEL** gaat *Het Verhaal* door

 De blinde ijver waarmee bisschoppen parochies opheffen en samenvoegen roept steeds meer tegenbeweging op. Op een aantal plaatsen waar kaalslag plaatsvond, ontstaan spontaan nieuwe gemeenschappen rond bezinning en ontmoeting, onder meer in Sint-Michielsgestel. In 2000 werd aldaar de sinds 1967 florerende parochie Christofoor opgeheven. Het gebied werd samengevoegd met de vanouds bestaande Michaelparochie. Daar moesten

de beminde gelovigen voortaan maar gaan kerken. Dit alles tot groot verdriet van de ongeveer 200 vrijwilligers en de intussen bejaarde pastoor. En de mensen misten de warmte van hun eigen gemeenschap.

Daarom wordt in januari 2001 een nieuwjaarsreceptie belegd in de zaal van *Ontmoetingscentrum 'De Huij'*. Daar komen 150 mensen op af. De twee volgende jaren wordt dit herhaald. Er wordt deze keren ook gezongen, maar nog steeds staat ontmoeting voorop. In januari 2003 wordt de behoefte aan ook inhoudelijke invulling uitgesproken. Een stuurgroep van zeven leden gaat aan de slag. Op 21 maart 2003 wordt op vrijdagavond (geen rivaliteit met de bestaande weekenddiensten!) begonnen rond het thema "Een nieuw begin". Dat jaar volgen nog drie bijeenkomsten.

In de daaropvolgende jaren telkens vijf bijeenkomsten per jaar. Iedereen is welkom en moet zich thuis kunnen voelen, ongeacht levensbeschouwelijke achtergrond. Gaandeweg formeert zich een vaste groep van gemiddeld veertig mensen, hoofdzakelijk uit de oude Christofoorparochie, sommigen ook van elders. Het doel is uitdrukkelijk *bezinning en ontmoeting*. Men biedt geen gebruikelijke viering, maar kiest voor een andersoortige vorm: gebeden; een bijbeltekst (vaak parafraze) of korte fragmenten uit de bijbel; profane teksten en gedachten/gedichten afgewisseld met liederen, pianospel en stilletes; soms een geloofsbelijdenis; geen overweging.

De voorbereidingsgroep (twee theologisch geschoolde, drie andere inhoudelijke leden, twee leden voor faciliterende functies) heeft er telkens een hele klus aan. Maar dit betekent voor de leden zelf duidelijk ook verdieping. Vaste elementen tijdens de bijeenkomsten: op een tafel voorin altijd hetzelfde

kruis en dezelfde menora, op een lage standaard een opengeslagen bijbel, met bloemen en kleine waxinelichtjes. Ook altijd dezelfde lezenaar. Meestal ook een schilderij dat past bij het thema. Een ander vast element: het ontsteken van het licht, meestal kaarsen op

de menora. Voorgangers zijn drie leden van de voorbereidingsgroep.

Vaste kostenposten: zaalhuur, koffie etc, pianist, boekjes. Via vrijwillige bijdragen per bijeenkomst en soms ook giften komt men goed uit. Men wil uitdrukkelijk geen alternatieve parochie zijn. Dus geen dopen of uitvaarten. Wel verleent men op verzoek diensten bij avondwakes en bij uitvaarten van bezoekers of hun dierbaren. Hulpbehoevenden worden opgehaald en thuisgebracht. De namen van overleden bezoekers of hun dierbaren worden genoemd. Zieken krijgen een attentie en bezoek. Met nieuwjaar ontvangen allen een nieuwjaarswens, met daarop de data van de bijeenkomsten voor het komend jaar. De leeftijd van de bezoekers is aan de hoge kant. Er komt geen jeugd op af.

De ervaring is dat na de opheffing van Christofoor vele bezoekers vrijwilligerswerk zijn gaan doen in het plaatselijke verzorgings- en verpleeghuis (bezoekgroep, avondwakes, Woord- en Communiediensten, groepsgesprekken). Ook het oude kerkkoor verzorgt daar één zaterdag per maand de viering. Bezinning en activiteit gaan hand in hand.

Al met al: een goed, fris en vitaal initiatief! Het Verhaal gaat door. Kaalslag of niet.

Ad Krijnen

Oecumenische vieringen in EINDHOVEN

Het begon vol van optimisme, een nieuwe lente in een door geloofscrisis geteisterd land. Voorjaar 2010 werd de *Stichting Oecumenische Vieringen Eindhoven* opgericht. In de Stadskerk St. Catharina zou elke maand een dienst worden gehouden, voorafgegaan door een Leerhuis verzorgd door exegeet Alex van Heusden. Het initiatief was genomen naar het voorbeeld van de Amsterdamse Stichting Leerhuis & Liturgie. De verwachtingen waren hooggespannen. Het projectkoor kende een groot aantal nieuwe aanmeldingen. Eindhoven en omgeving wilde in groten getale deelnemen aan de viering die werd voorgedaan door Huub Oosterhuis.

De altijd zwijgende en bange bisschop van Den Bosch, Anton Hurkmans, moet op de hoogte gebracht zijn van deze bijeenkomst en hij liet zijn tanden zien. 'Geen oecumenische viering met Oosterhuis in mijn kerk' moet hij gedacht hebben. In een brief liet hij weten dat deze dienst niet werd toegestaan, omdat in een directorium over oecumene zo'n dienst op zondag verboden is. 'Maar bisschop, deze dienst is op zaterdag!' Nee, zegt het bisdom, de zondag gaat al in op zaterdagmiddag vier uur. (!) De Stichting, onthutst, boos en ontzet, besloot de dienst naar de Studentenkapel te verplaatsen. Knarsetandend moest zij toezien dat met carnaval in dezelfde Stadskerk een carnavalsmis werd gehouden, compleet met stadsprijs en dweilorkesten. En niet alleen daar, maar ook in vele andere Brabantse kerken.

Geen oecumene, wel carnaval! Nog maar een halve eeuw geleden werd van de preekstoel het carnaval als zondig gezien en werd in kloosters het Veertigereengebied gehouden om eerherstel te bieden voor alle kwaad. En nu wil men in behoudende parochies de gelovigen binnenhalen via dit volksfeest. De spagaat waarin een kerk zich bevindt wreekt zich pijnlijk.

Wie de bleke, niet-van-deze-wereld-lijkende bisschop Hurkmans gezien heeft tijdens zijn persconferentie over het seksuele misbruik van

kinderen door priesters, moet zich schamen bij zo'n kerk te horen. Zijn uitspraak dat seksualiteit alleen is toegestaan binnen een geldig huwelijk en gericht op de voortplanting, is achterhaald en absurd.

Dit alles in schril contrast met de verheugende ontwikkeling van de oecumenische viering met Huub Oosterhuis. Zelf doorbrak hij in de zestiger jaren de celibaatsverplichting en werd het boegbeeld van kerkhervorming. Geen wonder dat bisschop Hurkmans zijn viering verbood.

En het werd een geweldige viering op die zaterdag, in een overvolle kapel met ruim vierhonderd aanwezigen. In zijn preek schetste Oosterhuis in grote lijnen hoe hij het joods-christelijk geloof ziet. Door herijking van de Bijbel groeit het besef dat God de God is van de uittocht, de bevrijding. In de katholieke geloofsleer, liturgie en volksvroomheid wordt in naam van God een beroep gedaan op nederigheid, gehoorzaamheid aan kerkelijke overheden en geloof in het hiernamaals. Wie God verbindt met opstand en bevrijding in politieke betekenis maakt zich los uit het heersende rooms-katholicisme. Mens, waar is je broer? Dat is de vraag die ons moet bezig houden. Al zingend en biddend kom je tot het besef van een hernieuwd geloof met hopelijk een reinigende kracht voor alle schandalen. Inmiddels is er een aantal vieringen geweest, die redelijk bezocht werden en het Leerhuis in Veldhoven heeft er een aantal nieuwe deelnemers bij.

Leo Le Large

Veel bijval van jongeren in BREDA

In Breda wordt iedere eerste zondag van de maand een viering gehouden in de geest van de Studenten-Ekklesia in Amsterdam en met hetzelfde tekst- en muziekmateriaal. Mijn vrouw en ik maakten er een aantal van mee.

Stipt om half elf hebben de koorleden hun plaatsen ingenomen. Voorganger Franck Ploum ontsteekt de kaars. Na een moment stilte zingen we een openingslied zoals "Wees hier aanwezig, woord van licht" op muziek van Antoine Oomen. De volle kerk zingt het refrein mee, eerst voorzichtig, maar gaandeweg gemakkelijker. Na begroetingswoord en openingsgebed wordt een kyrie-lied, bijvoorbeeld "Hoe is uw naam, hoe zijt Gij te vinden" beter meegezongen. Dat lied is bekend. Schuldbekentenis en lofprijzing ineen.

De lectrice verzorgt een ruime schriftlezing, over 'beelden van God' of 'Kom, Geest, onze wanhoop te hulp'. In deze teksten horen we hoe divers Zij/Hij beleefd is door vrouwen en mannen, hoe Paulus (Romeinen 8) spreekt over onze hoop en redding. Na een tussenzang en soms tweede lezing volgt de overweging. Het zijn telkens weer doordachte en diepgaande teksten van Franck Ploum: over de traditionele Godsbeelden, waarmee zo vaak God is ingemetseld in een gesloten systeem en daarmee ongevaarlijk gemaakt; over de vraag 'wat zouden wij anders dan hopen?'. Na deze stevige woorddienst pianospel en collecte. Aan dit initiatief zijn natuurlijk kosten verbonden. Daarover wordt niet gesproken, maar in de mandjes zien we veel briefjes liggen. De mensen hebben best wat over voor een dienst waar ze wat aan hebben.

Dan volgt de dienst van de tafel. Na een korte inleidende tekst zingen we allen samen met het koor het tafelgebed "Gij die

de stomgeslagen mond verstaat" of "Erbarmend genadig". De dood kan sinds Jezus niet meer het laatste woord zijn. Het zijn bijbelse gebeden over brood en beker. Zonder ons te verliezen in middeleeuws-westerse hoogclericale definities beleven wij, één gemeente als de eerste christenen, de diepe solidariteit die we als lichaam van Christus hebben met elkaar en onze mensenwereld.

We ontvangen brood en wijn. Er wordt niets bij gezegd. Maar de woorden van Augustinus, "Ontvangt wat ge zijt, lichaam van Christus; wordt wat ge ontvangt, lichaam van Christus" zouden hier op hun plaats zijn. Breken en delen onder eerbiedige stilte met op de achtergrond pianospel. Vervolgens worden de voorbeden gezegd, wordt het Onze Vader gezamenlijk gezongen. Met zegenbede, gemeenschapsbevestigend lied ("Van grond en vuur", "Dan nog, dan nog klamp ik mij") en onderling uitgewisselde vredewens wordt de dienst beëindigd.

Ekklesia-Breda is een initiatief van Franck Ploum (Kerkrade, 1968), als diaken tot 2007 werkzaam in het bisdom Breda; thans zzp'er in pastorale serviceverlening en kerkelijke journalistiek (www.mamre-wvb.nl). Dat hij en een aantal gemotiveerde en – voor kerkelijke begrippen – jonge medewerkers op zoveel bijval mogen rekenen, is erg verheugend. Dat dit juist in Breda gebeurt, is niet verwonderlijk. Na 45 jaar pastorale bisschoppen is daar thans ook een herder van Romeins model neergezet. De kloof die dan direct ontstaat met het reëel geleefde leven, werd hier zodoende nog sneller en dieper zichtbaar dan elders. Dat jongere mensen zich inzetten, geeft hoop dat de sterke kracht van onze authentieke christelijke traditie niet voorgoed is ingedroogd (www.eklesiabreda.nl).

Ad Krijnen

IEDEREEN MOET ZICH KUNNEN THUISGELOVEN

De laatste tijd raak ik steeds meer in verwarring. Niet zozeer vanwege de schandalen binnen en rond de R.-K. Kerk. Het blijft wel triest te zien hoe zondig ook zij kunnen zijn, die zich eens ‘geroepen’ wisten en hun leven aan de geestelijke zaak hebben willen wijden. Ook hun is niets menselijks vreemd en misschien is het wel gezond dit nog eens te ervaren. Triester vind ik het echter dat er zo velen zijn die daarom uit de kerk weglopen. Begrijpelijk misschien, omdat het erg lastig is de wantoestanden te verwerken en aan het geloof vast te houden. Maar het is en blijft Christus’ kerk, hoe zondig de lidmaten ook zijn. Ik vind sowieso al, dat je niet behoort weg te lopen uit een organisatie waarvoor je gekozen hebt en zeker niet uit de kerk. Ook in dagen van onheil en tegenspoed – en juist dan – zou je trouw dienen te blijven. Dit is althans mijn overtuiging: ik verlaat de kerk niet, nu niet, nooit niet. Waarom niet? Kort en goed: omdat de *Spiritus Sanctus* in haar werkt, al ervaren we dat heel vaak niet. Maar die ervaring hoeft ook niet: we *gelooven* en dat is wat anders dan ervaren.

Diep religieuze vonk

In verwarring raak ik nog om andere redenen. Een

daarvan betreft de eucharistieviering en de daarbij passende liturgie. Velen wensen een Nederlandstalige liturgie, met of zonder Oosterhuis. Anderen houden vast aan een traditionele inbreng: Latijnse (al dan niet polyfone) gezangen, tezamen met Nederlandstalige lezingen, eucharistiegebed enzovoorts. Weer anderen hechten aan een volledig Gregoriaanse dienst. Pluriformiteit is vermoedelijk het beste, ieder moet zich kunnen *thuisgelooven* in deze of gene traditie.

Persoonlijk voel ik mij het beste gelovig thuis binnen de Gregoriaanse traditie. Waarom? Niet omdat ik Latijn versta, nee, juist omdat ik zoveel *niet* versta, *niet* begrijp. Deze traditie drukt op onovertroffen wijze het mysterie uit en appelleert aan ons hart, onze ziel. De onbegrijpelijke mystiek wordt hier uitgezongen. Het transcendente zet ons hier op onze plek. Sommige polyfonie doet dat ook (Palestrina, Monteverdi, Vittoria, soms Mozart), maar toch in mindere mate. Het wereldse concertachtige staat soms te veel op de voorgrond, zeker als er een orkest bij is.

De meeste Nederlandstalige muziek vind ik afschuwelijk, dodelijk voor de religieuze bezieling. De transparantie van de tekst suggereert begrijpelijkheid, terwijl er juist niets te begrijpen valt en we precies dat zouden moeten uitzingen. De liederen van Oosterhuis doen dat wel en daarom vind ik die briljant geslaagd. Enkele liederen schijnen niet te mogen van de bisschoppen. Triest en niet uit te leggen. Als iets veel mensen diep heeft geraakt, dan is het wel de treffend poëtische, diep religieuze vonk die Oosterhuis en Van Kilsdonk o.a. via die muziek hebben ontketend. Waar hebben de bisschoppen het eigenlijk over?

Oogluikend gedogen

Ik weet ook niet meer goed welke houding aan te nemen ten opzichte van de regels en voorschriften die de kerk (waaraan ik toch trouw wil blijven) ons steeds maar voorhoudt. Bisschop Bekkers en vele anderen hebben ons indertijd geleerd dat ons eigen geweten beslist en dat het niet zozeer gaat om de regels, maar om de beginselen. Dit past bij volwassen gelovigen en een volwassen kerk. De precieze regels waaraan Rome blijkbaar nog steeds hecht, zijn niet alleen juridisch naïef, maar stammen ook uit een Romeins(rechtelijk) denkklimaat waarmee de wereldkerk eindelijk eens zou moeten breken. Daar ging Vaticanum II toch over? Voor zover ik kan zien was dit altijd ook de insteek van de theoloog Ratzinger en zeker die van denkers als Rahner, Coreth, Lotz. De strakke Romeinse bestuurscultuur vervreemdt van de kerk en maakt veel kapot. Maar dit wisten we allang.

Mensen willen dit doorbreken bijvoorbeeld met zoiets als de Dominicusvieringen. Daar gaan vrouwen voor, wordt samen met 'andersdenkende' christenen een liturgie beproefd en een nieuwe visie op de eucharistie of het avondmaal gevierd. Deze diensten staan formeel buiten de kerk, de Dominicus in Amsterdam staat buiten het bisdom. Maar hoever willen en mogen we hiermee gaan? Toestemming vragen aan het kerkelijk gezag is te veel een tribuut aan oude structuren, zich geheel losmaken gaat te ver de andere kant uit.

Ik vind dat dergelijke experimenten nodig zijn en beproefd moeten worden, anderzijds betreur ik dat de band met de traditionele kerk lijkt te zijn doorgesneden. Ik wil die band niet doorsnijden, maar dat impliceert wel een liefdevol gedogen door het gezag én af en toe ook eens wat afremmen onzerzijds. Het moet *samen* gebeuren; als wij het alleen gaan doen, blijft de kerk in haar star gewaad achter. Dominicusvieringen, studentenecclesia's *binnen de kerk*, dat wil zeggen op een of andere wijze zonder veel gedoe oogluikend gedoogd: dat dient de weg te zijn.

Ik weet niet of het zo aantrekkelijk is: allerlei basissgemeenten of basisgroepen zo naast elkaar, ieder voor zich experimenterend met het vieren van het Heilige. Als ze elkaar maar als verschillende legitieme wegen erkennen en niet steeds maar zeggen dat De Krijtberg of de Obrecht niet (of juist wel) en de Dominicus bijvoorbeeld wel 'beter' zou zijn. Wellicht is de 'verwarring' hier de weg die we te gaan hebben. Hopeloos kan het lijken, maar voor wie tenslotte toch nog gelooft is niets zonder hoop.

Inhoud en belevenis

Het laatste punt blijft het Credo. Ik schreef daarover al eerder. Daar gaat het om ons geloof. Wat is dit lastig. Enerzijds bepalen de gelovigen zelf de inhoud van het geloof, anderzijds heeft het leergezag toch een taak. Die beide botsen meer dan ooit. We ontwerpen nieuwe credo's, ook Mariënborg doet dat. Kan zinvol en ontroerend zijn, maar het is toch niet meer dan uitdrukking van een persoonlijke geloofsbelevenis.

Ik meen dat we scherp moeten onderscheiden tussen de geloofs*inhoud* en de geloofs*belevenis*, het *beleven* van het geloof. Het beleven is een feitelijke subjectieve toedracht, die waardevolle indicaties kan afgeven, maar toch niet zonder meer gelijk gesteld mag worden aan de geloofs*inhoud*. Die identificatie geschiedt naar mijn smaak te vaak en te gemakkelijk. Net zo min als het gebed gelijkstaat met vragen aan God of subjectieve ontroering, maar (zoals Rahner zegt) een zich openstellen voor God is, mag men geloven identificeren met persoonlijke belevissen. Wat wij als christenen geloven is vaak onwaarschijnlijk, soms absurd. In veel gevallen is het een dorre vreemde materie, waar 'we niets mee hebben', dat wil zeggen, we beleven er niets bij. Wat beleven we aan de Triniteit of de maagdelijkheid van Maria? Zijn we niet meer betrokken bij het wel en wee van de wereld? De nieuwe credo's laten dat zien. En toch, en toch, en toch. De tekst van het klassieke Credo blijft

naar mijn mening de kern van het geloof, hoe ver die tekst soms ook van ons afstaat. Dit blijft de inbreng van het leergezag en niet wij, maar een concilie alleen kan hier modificeren. Dat die tekst sommigen vreemd geworden is, is gewoon niet relevant. Precies dan staat het geloof, *credo quia absurdum!* De mystici wisten dat heel goed, juist in perioden van vervreemding, kilheid en allereerste twijfels bleven ze geloven. *On croit puisqu' on doute* ('precies in de twijfel geloof ik'), zei een Franse trappist eens tegen me. Ik meen dat Mariënborg niet te gemakkelijk een supermarkt voor geloofspunten moet inrichten: de een gelooft dit, de ander dat. Niet dat dit niet mag of geen respect zou verdienen, natuurlijk wel. Maar ik zou toch willen pleiten voor een vasthouden aan een overwegend traditionele geloofs*inhoud* en de subjectieve *beleving* niet altijd het laatste woord geven.

Twee heilige ideeën in **HELVOIRT**

In maart 1990 legde pastor Peer Verhoeven zijn functies in de Nicolaaskerk in Helvoirt neer vanwege knagende meningsverschillen tussen hem en de pastor/diaken, onder meer over de wijze waarop de liturgie gevierd diende te worden. In oktober van dat jaar hield hij, samen met zo'n dertig koorleden, tien lectoren en anderen, een druk bezochte liturgische studiedag in de Oude of Hervormde kerk.

Zij besloten om in deze kerk door te gaan met vieringen rond Brood en Beker, op zaterdagavond om de veertien dagen en op de feestdagen, zolang daaraan behoefte zou bestaan. Dat is sinds de Advent van 1990 blijkbaar nog steeds het geval, ook al beschouwt *Open Kerk Helvoirt* haar activiteiten nog steeds als van tijdelijke aard.

"Wie bewust het gebaande pad verlaten, moeten wel weten wat en waarom ze dit doen", zegt Peer Verhoeven bij herhaling. Voor hem gelden twee heilige ideeën die *Open Kerk* dragen en rechtvaardigen. Allereerst de veranderde religiositeit van de westerse mens waaruit allerlei dualismen verdwijnen, zoals profaan en sacraal, natuur en bovennatuur, gewijd en niet-gewijd. Hierdoor zien en beleven mensen kerk, sacramenten en priesterschap heel anders. Het leven is heilig en te heiligen en iedereen is geroepen het te wijden en toegewijd te zijn. "Maar goede voorgangers raap je niet zomaar van de straat", waarschuwt hij, "ze moeten de kwaliteiten hebben, echt bereid zijn en breed geaccepteerd." *Open Kerk* wordt daarnaast ook gedragen door de overtuiging, dat Jezus van Nazaret bij zijn afscheid niet over zijn gebroken lichaam of vergoten bloed heeft gesproken – deze interpretatie stamt uit later tijd – maar zich met brood in zijn handen hartstochtelijk geïdentificeerd heeft met het gegeven en gedeelde leven, en middels de overdracht van de beker zijn levensopdracht heeft

doorgegeven aan zijn getrouwen om te doen wat hij heeft gedaan: Gods belofte waarmaken. "Veel mensen ervaren het als een bevrijding", zegt Verhoeven. "Ik heb een groot deel van mijn leven besteed aan het gebeuren binnen de kerkmuren en daarmee mogelijk meegewerkt aan het idee dat dit de hele kerk, het totale evangelie en Jezus van

Nazaret ten voeten uit is. Toch ben ik ervan overtuigd dat het leven concreet eerbiedigen en mens en wereld metterdaad dienen minstens zo wezenlijk zijn voor wereldkerk en plaatselijke parochie."

Open Kerk Helvoirt maakt naast van de inhoud ook veel werk van de presentatie ervan in bijvoorbeeld verzorgde boekjes voor de vieringen waarin alles staat, inclusief de meditatie. Door hulp van buiten vanaf den beginne kent de beweging op dit moment geen grote financiële zorgen, maar dit kan veranderen. Eigen inkomsten heeft *Open Kerk Helvoirt* enkel via collecte en vrijwillige bijdragen. Enkele parochies zijn geabonneerd op de vieringen en maken daarvoor soms iets over. "De financiën zijn niet onze grootste zorg", weet Verhoeven. "Of er mensen blijven om voor te gaan, te zingen en vooral de vieringen te schrijven, dát is onze vraag en zorg. Ik huldig het principe: doe wat je kunt en kan het niet meer, accepteer dit dan tevreden." Na een korte stilte sluit hij met: "Ik hoop dat de mensen doen wat gedaan moet worden en niet blijven op- en omkijken tegen en naar hogerhand. Eindelijk eens volwassen worden en zichzelf bewust zijn." (www.openkerkhelvoirt.nl)

Adrie de Jong

In GRONINGEN

zomaar een dak voor mensen onderweg

'N HERBERG

DE KAARSRECHTE WEG ACHTERGELATEN
PADEN GEZOCHT DOOR VELDEN VAN HOOP
VERDOOLD IN MOERASSEN VAN TWIJFEL
VERSTRIKT IN EEN OERWOUD VAN VRAGEN
DAN, OM EEN BOCHT, VALT ER LICHT
ER IS EEN HERBERG IN ZICHT.

WELKOM IN DE HERBERG VAN VREDE
RUST IN VERTROUWEN ZEGT DE WAARD
VERFRIS JE IN DE BOMEN VAN INZICHT
VERWARM JE AAN DE LICHTGLOED VAN DE HAARD
VOED JE AAN HET BROOD VAN DE ONTMOETING
EN GROET DE PELGRIMS DIE HIER ZIJN VERGAARD.

IN DE MORGEN EEN BRIJS DIE JE WEKT
OPSTAAN EN VERDER GAAN NAAR DE EINDER
JE HART OPENEN, BEDROEFDEN TROOSTEN
JE BROOD DELEN, VREDE VESPREIDEN
DAN KOMT DE HERBERG IN ZICHT
VAN DE HEILIGE VAN HET LICHT
DIE JE BIJ HET VUUR BEGROET
EN JE OPNEEMT IN ZIJN GLOED.

Als gevolg van de regionalisering van de Acht Mei Beweging ontstond omstreeks 1999 een actieve noordelijke afdeling daarvan die regelmatig bijeenkomsten organiseerde. Behalve aan spirituele, theologische e.d. inleidingen werd ook regelmatig aandacht besteed aan gebeurtenissen en ervaringen binnen de R.-K. Kerk in het algemeen en ook aan ervaringen in eigen parochie of bisdom. Men kon elkaar in alle vrijheid ontmoeten en ervaringen uitwisselen. Op die manier had men ook steun aan elkaar. Die dagen werden afgesloten met een slotviering.

Niet lang daarna kwam een contact tot stand met de afdelingen Groningen/Drenthe en Friesland/NOP van de Mariënborgvereniging. Vrij snel werd besloten om een samenwerkingsverband aan te gaan en het organiseren van de ontmoetingsdagen voort te zetten.

Na de opheffing van de Acht Mei Beweging op 1 januari 2004 ontstond een nieuwe situatie. In een speciale bijeenkomst werd door een groot aantal deelnemers besloten om door te gaan. Om strikt juridische redenen werd besloten dat in de vorm van een vereniging te doen. Als naam werd toen gekozen voor 'N HERBERG.

Deze naam moet gezien worden tegen deze achtergrond: als Gods Volk onderweg hebben we af en toe een plek nodig waar we:

- elkaar kunnen blijven ontmoeten, ons geloof kunnen uitdragen in gesprekken,
- vieringen, meditaties en activiteiten;
- op een eigentijdse manier invulling willen geven aan ons geloof en geloofsleven;
- vrijuit mogen spreken;
- ons geestelijk mogen voeden;

- kritisch willen staan ten opzichte van ontwikkelingen in kerk en samenleving.
- De vereniging krijgt in de wandelgangen en de pers wel eens de naam er een te zijn van kritische katholieken.

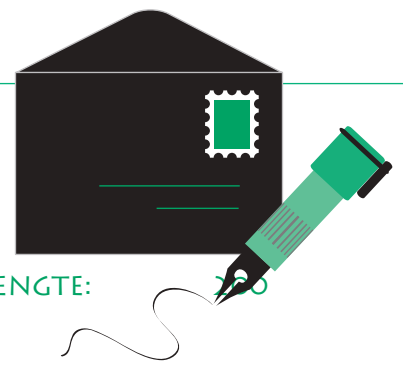
Er zijn twee vaste ontmoetingsdagen per jaar, afwisselend in een van de provincies. Zo'n dag bestaat uit openingsviering, slotviering, inleidingen, gedachtewisselingen en ongedwongen gesprekken. De inleidingen door speciale gasten zijn veelal van religieuze, bijbelse, filosofische, spirituele of catechetische aard. Inleiders waren o.a. de theoloog Sied Prins, Kees Kok van het Leerhuis, de exegeet Cees den Heijer, de pastoraal theologe Riet Bons-Storm, de catecheet Huub Schumacher, de eerste Acht Mei-voorzitter Wies Stael-Merkx.

De afgelopen vijf jaar zijn er in het najaar cursussen geweest van tien dagen, om de twee weken. Daarnaast waren er ook afzonderlijke ontmoetingsdagen met speciale thema's zoals jodendom, christendom, islam, solidair Friesland. De eerstvolgende ontmoetingsdag is op 9 oktober 2010 in Groningen. Het centrale thema voor inleiding en gedachtewisseling is dan "Duurzaamheid en Rentmeesterschap". Voor de ontmoetingsdag van 28 maart 2011 in Assen is de praktische theoloog Reinder Ruard Ganzevoort uitgenodigd.

Het gedicht op deze bladzijde van Catharina Visser verwoordt precies wat we zijn en wat we willen zijn. Richard van Westerlaak.

A

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDRAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIJNG BETEKENT NIET PER SE, DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: À 300 WOORDEN.

DE VERBEELDINGEN IN DE BIJBEL

De verhalen in zowel het Oude als het Nieuwe Testament zijn volgens mij *verbeeldingen* (niet inbeeldingen), aansluitend bij de cultuur en de tijd waarin de schrijver leefde. Het was niet God die de verhalen schreef maar de persoon, die ze opschreef geloofde wel in de voorstelling van zaken, zoals hij die verwoordde. Op zich is er niets tegen verbeeldingen, maar ze moeten niet als een waarheid geponeerd worden of als geschreven door God zelf. Wij mensen kunnen ook niet zonder verbeeldingen; die maken het voor ons mogelijk om met elkaar te communiceren. En bij zaken die boven het natuurlijke uitstijgen, moeten we gebruik maken van woorden en beelden die wij in onze natuurlijke wereld kennen. Uit het scheppingsverhaal blijkt hoe in de tijd van de schrijver gedacht werd dat de vrouw minderwaardig was ten opzichte van de man. Er blijkt ook uit dat de schrijver geen oplossing had voor het kwaad in de wereld tegenover een oneindig goede God. De schrijver bedacht als verklaring de verleiding van Adam door Eva en daarachter de duivel. Hieruit ontstond later het idee dat elke mens vanaf de geboorte belast is met de erfzonde en dat hij daarvan verlost kan worden door het offer van Christus. Mogelijk dat de gedachte aan een offer is ontstaan naar analogie van het brengen van offers voor goden bij primitieve volkeren in die tijd. Daarmee probeerden ze de goden gunstig te stemmen. Maar noch het een noch het ander is waar. Christus heeft het nergens over erfzonde en evenmin over het brengen van zijn offer voor verlossing van die erfzonde.

Ben G. Huisman, Joure

INTERESSE

Met zeer veel interesse heb ik het laatste nummer gelezen. Kunt U mij 10 exemplaren sturen? De onkosten zal ik gireren. Met hartelijke dank.

C.Haring- Plouvier, Hoorn

SEXCUSES OP DE KEPER (1)

Met aandacht las ik uiteraard in het laatste nummer "Sexcuses" in de column Op de keper. Het moet me van het hart: ik verbaas me erover hoe mensen anderen (zo gemakkelijk) durven beschuldigen van 'een potje liegen'. Ik vind dat de Mariëburgvereniging onwaardig. Helaas kan ik de schrijver niet persoonlijk benaderen. Laat ik het hierbij maar laten, alvorens ik....**Vic Zemann, Doetinchem**

SEXCUSES OP DE KEPER (2)

Het moet mij van het hart dat ik niet erg gecharmeerd ben van wat in de laatste editie van uw tijdschrift is opgenomen in de column Op de keper. De auteur Cultivator schrijft over kardinaal Simonis die geweten zou hebben dat "Wir haben es nicht gewusst" een tweede (eigenlijke) betekenis kent. Simonis gebruikte de uitdrukking bij Pauw en Witteman, waar hij zichtbaar in verlegenheid geraakte toen daar aan het licht kwam dat hij die tweede betekenis niet kende. Een korte reflectie daarover is in de media verschenen, waar Simonis dat nog eens heeft bevestigd en betreurd!...

Cultivator lijkt te weten dat Simonis de tweede betekenis van het citaat kende en dat gebruikte om te verhullen wat hij wist, en dat hij dus loog. Hij lijkt ook te weten dat geestelijken een avondborrel drinken en roddelen over de dingen die gaande zijn. Hoe dan ook, ik vind het ver beneden het niveau van de Mariëburgvereniging dat dergelijke verdachtmakingen in haar tijdschrift worden opgenomen; dat dus iemand valselijk wordt beschuldigd en van zijn goede naam beroofd. Simonis mag eventueel geen sterke bestuurder zijn geweest, misschien soms wat naïef, maar hij is absoluut integer!

Als ik lid van de vereniging verlang ik dat de gewraakte column wordt teruggenomen en/of gecorrigeerd.

Frans E.M. Verhaar, pr., Driebergen-Rijsenburg

NASCHRIFT. De columnrubriek 'Op de keper' is bedoeld, zoals in de inleiding staat, "om iedereen de kans te geven van haar/zijn hart geen moordkuil te hoeven maken". Daarom moet elke auteur onder de naam 'cultivator' schrijven, zodat de lezer uitsluitend op de tekst kan oordelen en niet op de persoon. Men mag aannemen dat de ervaring de auteur ertoe heeft genoopt om dit zo te schrijven. Iemand mag het er uiteraard niet mee eens zijn, wanneer hij/zij andere ervaringen heeft.

Over de in de column vermelde 'restrictio mentalis' staan in de kerkelijke moraalhandboeken ettelijke bladzijden. Onder andere wordt daar gezegd, dat "allen die beroepshalve een geheim moeten bewaren, kunnen, als het niet anders kan, zich bedienen van de 'restrictio mentalis' (geestelijk voorbehoud) om dat geheim te bewaren." Om een voorbeeld te geven: Iemand vraagt aan een autoriteit: 'Hebt u nog nooit gehoord van die situatie?' (De vraagsteller wil eigenlijk weten of de autoriteit er al vanaf wist). Deze antwoordt: 'Nee, nooit van gehoord', en maakt voor zichzelf daarbij de restrictie: 'wel gelezen, maar dat was de vraag niet.' In Nederland noemen wij dat 'liegen'.

Wij beschouwen deze lezersbrieven als de gevraagde correctie. (Redactie)

GELOOF (16)

Mijn aantekeningen doorlezend stiet ik op Mijn Credo. Zo geloof ik, in alle vaagheid. Dankzij Mariëburg en kritische katholieken blijf ik wankelend geloven:

Ik geloof in God de Barmhartige, niet in godsdiensten of groepen,

die op onbarmhartige wijze proberen iemand uit te sluiten van Gods Liefde en Barmhartigheid.

Ik geloof in de Christus die ons leerde te vertrouwen op Gods onvoorwaardelijke Liefde en ons voorleefde; die, omdat hij Liefde en Barmhartigheid preekte, gedood werd.

Soms kunnen mensen er niet tegen geraakt te worden in het beeld van God dat ook in hen zou moeten leven.

Ik geloof dat, als wij Christus naleven, wij het kwaad zullen overwinnen en zo met Christus de dood voorbij.

Ik geloof dat zo de heelijkheid en volmaaktheid van Gods schepping in ieder van ons en al het geschapene voltooid zullen worden.

Beatrijs Hermans, Son

MODERN GELOOF ZONDER POESPAS

Met bewondering heb ik in *Mariënborg* het 'zelfportret' van Dick Wessels gelezen. En ik werd getroffen door de compacte en glasheldere beschrijving van diens levenslange ontwikkeling, in versnelling gebracht door zijn pensioen en de daardoor toegenomen lees-investering. En wat een hoog niveau van de gekozen lectuur. Het heeft hem gebracht tot een Credo in vier punten, dat naar mijn gevoel precies dat zegt wat een moderne gelovige kan belijden. Ik wil hem hartelijk danken voor deze bijdrage aan de mogelijkheid van een modern geloof, zonder allerlei angeslibde poespas.

Hubert Michiels van Kessenich, Den Haag

GELOOF (17)

Ik geloof in God, die de wereld niet kant-en-klaar geschapen heeft, als iets dat altijd zo moet blijven, die niet regeert volgens eeuwig onveranderlijke wetten, niet volgens natuurlijke ordening van armen en rijken, van deskundigen en onwetenden, van heersers en uitgebuiten.

Ik geloof in God, die ons weerwoord wil en aanpassing aan verandering van omstandigheden, door ons werk, door onze politiek.

Ik geloof in Jezus Christus, die het gelijk letterlijk aan zijn kant had toen Hij, een enkeling die niets kan beginnen, net als wij werkte aan de verandering en daarbij te gronde ging. Als ik naar hem kijk, weet ik dat ons denken verlamd is omdat wij niet leven zoals Hij leefde.

Elke dag vrees ik dat Hij voor niets gestorven is, omdat wij Hem in onze kerken hebben begraven, omdat wij Zijn revolutie verraden hebben in gehoorzaamheid aan en angst voor het gezag. Ik geloof in Christus' opstanding in ons leven, waardoor wij vrij worden van angst en haat en Zijn revolutie voortzetten om Zijn rijk te doen komen.

Ik geloof in de Geest die met Christus in de wereld is gekomen, in gemeenschap met alle volkeren, en ik geloof in onze verantwoordelijkheid voor het lot van de aarde die worden kan óf tot een tranendal vol honger en geweld, óf tot de stam van God. Ik geloof in de rechtvaardige vrede die werkelijkheid kan worden. Ik geloof in de mogelijkheid van een zinvol leven voor alle mensen, in de toekomst van deze wereld van God.

X.Y.,Z. (bij de redactie bekend)

VROUW ALS PRIESTER

Naar mijn mening doet u er goed aan de priesterwijding van vrouwen te blijven propageren. Tijdens mijn vakantie in het noorden heb ik een eucharistie meegemaakt waarin een vrouw voorging. Prachtig! Ik zou zo iets ook wel willen doen, maar ja, ik ben getrouwd. Of zou dan het celibaat voor mij niet gelden? Mij werd verteld dat die vrouw door het Vaticaan geëxcommuniceerd is. Nou, daar merk je helemaal niets van! Een nichtje van mij studeert in Rome theologie. Ik zie die nog wel eens priester worden.

Mw. L. Gambarossa, Ariccia (It.)

SPIEGEL EN DIALOOG

DENK NIET ALLEEN AAN DE GOD
DIE ALLES WEET
MAAR ZIE HEM OOK ALS SPIEGEL
AAN DE WAND,
WAARIN JE ZIET WAT WAAR EN GOED IS,
OF JUIST NIET,
HEEL GOED ZELF HERKENNEN KUNT.

DENK NIET ALLEEN AAN DE GOD DIE LIEFDE IS;
IN DIE SPIEGEL KAN JE ZIEN
DAT LIEFDE EEN GROTE GAVE IS
DIE JE OOK ZELF DELEN KAN.

DENK NIET ALLEEN AAN DE GOD
DIE HELPEN ZAL
ALS IEMAND IN DE PENARIE ZIT;
JE KAN ZIEN WAT JE ZELF KAN DOEN
ALS JE VOOR DIE SPIEGEL STAAT.

DENK NIET ALLEEN AAN DE GOD DIE TROOST
ALS EEN VRIEND HET MOEILIK HEEFT;
IN DIE SPIEGEL KAN JE ZIEN
DAT JE ZELF OOK TROOSTEN KAN.

DENK NIET ALLEEN AAN DE GOD
DIE WEL VERGEEFT
ALS IEMAND SCHULDIG IS,
WANT DIE SPIEGEL HOUDT JE VOOR
DAT JE ZELF OOK FOUTEN MAAKT.

ALS JE VOOR DIE SPIEGEL STAAT
EN BESEFT WAT JE ZELF ZOU MOETEN DOEN,
DAN HOOP JE WEL DAT GOD BESTAAT;
EEN BEETJE KRACHT ZOU WELKOM ZIJN.

Jo

Dezer dagen is paus Benedictus XVI op bezoek in Engeland. Omdat hij zeker geen gebruik zal hoeven maken van het openbaar vervoer, zal hij waarschijnlijk ook de grote stickers niet zien die bij deze gelegenheid op de zijkanten van tien stadsbussen zijn geplakt en die hem toeroepen: "Pope Benedict Ordain Women Now", Wijd Vrouwen Nu. Intussen wordt het duidelijk dat, naarmate vrouwen zich overal in de wereldkerk nadrukkelijker laten gelden, de Vaticaanse celibatairen daar steeds minder raad mee weten. In de Verenigde Staten loopt een groot onderzoek naar de getrouwheid in de leer van de 60.000 nonnen die het land nog rijk is. Nu al is aangekondigd dat ze volgend jaar geen exemplaar zullen krijgen van het eindrapport. Een week of wat geleden maakte het Vaticaan de eerste maatregelen bekend in verband met de wereldwijde seksuele misbruiken door kerkmensen. Deze "ernstige misdrijven" worden flink bestraft. En in hetzelfde document wordt nog een ander ernstig misdrijf genoemd:

het wijden van vrouwen tot priester of bisschop. De straf voor hen die zich laten wijden, voor degenen die de wijding verrichten en voor de aanwezigen gaat dan automatisch in: excommunicatie. De Amerikaanse tekenaar Pat Marrin blijkt in bijgaande cartoon aan de Inquisitie gedacht te hebben. In plaats van een staf heeft de bisschop een hendel om het valluik te openen, waarna de gewijde vrouw dan uit het zicht verdwijnt. Excommunicatie.

Word lid!

BON VOOR OMWENTELING

De crisis in de kerk is de voorbode van een wereldwijde kerk-omwenteling. "Mariënborg" wil daarover informeren en eraan bijdragen. Als vereniging en als tijdschrift. Voelt u daar ook wat voor? Sluit u aan bij onze gelederen:

De heer/mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

- wordt lid van de vereniging Mariënborg en ontvangt vier keer per jaar 'Mariënborg', het tijdschrift van de vereniging (€ 25,- per jaar)
- abonneert zich op het tijdschrift 'Mariënborg' zonder lidmaatschap (€ 15,- per jaar)
- meldt zich voor drie proefnummers van het tijdschrift 'Mariënborg' (€ 5,-)
- is lid en wil een geschenkabonnement van drie nummers geven aan:

de heer / mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

naam:

adres:

postcode en plaats:

Datum: Handtekening:

De (eventueel fotogekopieerde) ingevulde bon in gesloten envelop zonder postzegel opsturen naar:

Secretariaat Mariënborg – Antwoordnummer 223 – 3800 VB Amersfoort

of alle gegevens per e-mail zenden naar: secretariaat@marienburgvereniging.nl